

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційну роботу Гребіка Олега Васильовича за темою:

«Педагогічні умови профілактики травматизму студентів у процесі фізичного виховання», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання
(фізична культура, основи здоров'я)

Актуальність обраної теми. Збільшення інтенсивності й обсягу освітнього навантаження у вищих навчальних закладах, активізація самостійної творчої роботи, посилення психічних навантажень створюють гостру потребу впровадження в повсякденне життя студентів фізичної культури і спорту. Відповідно до програмно-нормативних документів та результатів наукових досліджень фізичне виховання у вищих навчальних закладах спрямоване на формування здоров'я студентів, розвиток психофізичних якостей особистості, вдосконалення фізичної та психологічної підготовленості до активного життя. Доведено, що систематичні заняття фізичними вправами в оптимальному здоров'язбережувальному середовищі підвищують нервово-психічну стійкість до емоційних стресів, підтримують розумову працездатність на оптимальному рівні, сприяють підвищенню успішності студентів. Поряд із цим фізичне виховання відіграє важливу роль у поліпшенні якості життя студентів, підвищенні фізичної працездатності, збільшенні тривалості життя, формуванні професійно-важливих якостей особистості (Н. О. Белікова, 2012; В. П. Горашук, 2004; О. Д. Дубогай, 2007; Н. Н. Завидівська, 2013; Р. Є. Черкашин, 2011; А. В. Цьось, 2014).

Виконання рухових дій повинно здійснюватися за певними правилами, недотримання яких може призвести до різноманітних травм, що негативно впливають на весь організм людини. Як свідчить статистичний аналіз звітів закладів охорони здоров'я України, 26 % травм учні й студенти отримують на урочних та позаурочних формах організації занять із фізичного виховання.

Травми при цьому приносять розчарування, небажання виконувати фізичні вправи і, що найгірше, призводять до різних функціональних або й органічних порушень в організмі (Л. І. Фісенко, 1995; М. С. Бондаренко, Б. А. Довгань, 1997; Б. М. Шиян, 2004; І. Я. Грубар, 2006; А. П. Конох, 2007).

Одне з найважливіших завдань організації навчально-тренувальної роботи в системі фізичного виховання студентів – профілактика травматизму та безпека занять фізичними вправами. Необхідно застосувати такі методики навчання, при яких ризик виникнення травм усунений завдяки логічно побудованій системі їх попередження. Потреба пошуку педагогічних умов профілактики травматизму у процесі фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів зумовили тему дослідження.

Дисертаційну роботу виконано згідно з тематичним планом науково-дослідної роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки за темою “Педагогічна діагностика в системі фізичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів” (номер державної реєстрації 0112U002160).

Автором чітко визначена методична та теоретична основа дослідження. Мета дослідження полягала в теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці ефективності реалізації педагогічних умов профілактики травматизму у процесі фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів.

Об’єкт та предмет дослідження відповідають назві дисертації. Автор виділяє чотири завдання дослідження, з якими можна погодитися. Методологічний апарат адекватно вибраний поставленим завданням.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційна робота має традиційну структуру і складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (206, з них 15 – іноземних авторів) і додатків. Структура дисертаційної роботи логічна, продумана. Пункти плану дисертації побудовані таким чином, щоб висвітлити найголовніші та найактуальніші проблеми дослідження.

У першому розділі «Загальна характеристика травматизму у процесі фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів» проаналізовано стан розроблення окресленої проблеми в педагогічній теорії та практичній діяльності. Автор досить ґрунтовно розглядає класифікацію й ознаки травм, що виникають під час виконання фізичних вправ, висвітлює значення лікарського контролю й самоконтролю на заняттях з фізичного виховання. Результати аналізу літературних джерел дали можливість автору не лише вивчити, але й визначити недоліки фізичного виховання у вищих закладах освіти.

У другому розділі «Характер та причини виникнення травм студентів у процесі виконання рухових дій» подано результати констатувального експерименту. Загалом методи дослідження адекватні завданням дисертації та віковим особливостям молоді. З метою виявлення характеру та локалізації ушкоджень опорно-рухового апарату у студентів проведено статистичні дослідження у Волинській обласній клінічній лікарні та Луцькій міській клінічній лікарні. Як свідчать матеріали досліджень, травматизм під час виконання фізичних вправ протягом 10 років залишається досить поширеним явищем.

Результати дослідження засвідчують, що найчастіше під час травм у студентів фіксують вивихи, розтягнення, деформації та травми зв'язок суглоба й прилеглих м'язів і рани, поверхневі пошкодження та пошкодження судин. Виявлено, що травми виникають під час різних фізичних навантажень студентів. Найчастіше молодь травмується на заняттях із єдиноборств, спортивної гімнастики, футболу, атлетичної гімнастики, легкої атлетики. Здебільшого студенти отримували травми під час навчальних (24,7 %), самостійних та секційних занять (15,4 %), змагань (10,9 %), фізкультурно-масових заходів (8,4 %). Найбільш травмонебезпечні – фізичні вправи, виконані на приладах, при падінні, стрибках, ударах по м'ячу.

Унаслідок аналізу практики фізичного виховання, анкетних даних з'ясовано основні причини отримання студентами травм під час виконання фізичних вправ: неякісна підготовка місця для заняття, незадовільний стан обладнання та

інвентарю, відсутність належного одягу і взуття, перенасиченість спортивного залу, порушення дисципліни, відсутність інструктажу, неправильний підбір фізичних вправ, недоліки в дозуванні фізичних навантажень, недостатнє страхування під час виконання фізичних вправ, неправильне виконання падінь і групувань, порушення вимог лікарського контролю, переоцінка студентами своїх можливостей, втома та необачність.

Узагальнюючи результати дослідження, основні причини отримання студентами травм під час виконання фізичних вправ було об'єднано в шість груп: недоліки матеріально-технічного забезпечення занять; порушення санітарно-гігієнічних умов проведення занять; недоліки в методиці проведення заняття; недоліки в організації заняття; порушення вимог лікарського контролю і самоконтролю; низька психофізична підготовленість студентів. Усе це вимагає перегляду організації та методики фізичного виховання студентів з погляду створення безпечних умов занять і профілактики травматизму.

Третій розділ «Педагогічні умови профілактики травм у процесі виконання студентами фізичних вправ» висвітлено результати формувального педагогічного експерименту. Травматизм у вищих навчальних закладах автор розглядає як важливу педагогічну, соціальну і медичну проблему. Цілеспрямована діяльність із профілактики травматизму та нещасних випадків під час виконання фізичних вправ – одне з найважливіших завдань викладачів, тренерів, інструкторів, медичних працівників, ректорату. Визначаючи педагогічні умови профілактики травматизму студентів, Гребік О.В. виходив з теоретичних та практичних основ організації фізичного виховання у вищому навчальному закладі. Відповідно до спрямованості й змісту навчальної діяльності, вимог техніки безпеки, морфофункціональних особливостей студентів визначено чотири групи педагогічних умов профілактики травматизму студентів у процесі виконання фізичних вправ (санітарно-гігієнічні, методичні, організаційні, виховні).

До санітарно-гігієнічних педагогічних умов профілактики травматизму під час виконання фізичних вправ належать лікарсько-педагогічний контроль та самоконтроль; належне матеріально-технічне забезпечення; відповідність інвентарю,

обладнання, одягу та взуття гігієнічним вимогам. Група методичних умов об'єднує формування в молоді спеціальних знань і вмінь; моделювання реальних ситуацій уникнення травм; застосування засобів та методів навчання відповідно до закономірностей формування рухових навичок; дозування фізичних навантажень відповідно до індивідуальних та статевих особливостей студентів; належний розвиток фізичних і психофізичних якостей. Організаційні педагогічні умови охоплюють поєднання групових та індивідуальних форм організації фізичного виховання; забезпечення страхування і самострахування, допомоги під час виконання складних фізичних вправ. До виховних умов належать створення сприятливого навчального середовища, формування свідомої дисципліни.

Зазначені педагогічні умови реалізуються під час навчальних занять (лекційних і практичних) та в позааудиторній діяльності (масових спортивно-оздоровчих заходах та змаганнях, самостійних тренувальних заняттях, заняттях у спортивних секціях, клубах, центрах і оздоровчих групах, таборах, під час фізичної активності в режимі дня).

Для визначення ефективності реалізації розроблених педагогічних умов профілактики травматизму студентів у процесі фізичного виховання вищих навчальних закладів було проведено педагогічний експеримент. У дослідженні взяли участь студенти Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки та Луцького національного технічного університету. Фізичні вправи студенти експериментальної групи здійснювали відповідно до розроблених педагогічних умов. Студенти контрольної групи навчалися за традиційною методикою викладання фізичного виховання.

Формувальний педагогічний експеримент показав ефективність реалізації запропонованих педагогічних умов серед студентів. В експериментальних групах протягом педагогічного експерименту не було жодного випадку травматичного ушкодження студентів, а в контрольних групах цей показник становить: в ЛНТУ – чотири травми, а в СНУ – п'ять. Це свідчить про те, що реалізація педагогічних умов профілактики травматизму на практиці необхідна як обов'язкова складова частина навчально-виховного процесу.

Для перевірки ефективності розроблених педагогічних умов профілактики травматизму додатково вивчався рівень теоретичної підготовки щодо попередження травм під час виконання фізичних вправ, швидкість розподілу й переключення уваги, координацію рухів, рівень мотивів та інтересу до фізичного виховання, а також стан фізичної підготовленості студентів.

Результати педагогічного експерименту демонструють, що у студентів експериментальних груп інтерес до фізичного виховання значно вищий, порівняно з контрольною. За період педагогічного експерименту зросла кількість осіб, які самостійно виконують фізичні вправи, до 43,7 % (у контрольній групі цей показник становить лише 12,4 %); 31,5 % студентів експериментальної групи почали відвідувати спортивні секції.

Дані свідчать, що рівень теоретичної підготовленості щодо запобігання травм у процесі рухової активності у студентів експериментальних груп значно вищий, ніж у контрольних. Більшість студентів експериментальних груп мають добрі й відмінні оцінки з питань безпечного виконання фізичних вправ. Результати дослідження показують, що у студентів експериментальних груп покращилися показники швидкості розподілу та переключення уваги, координації рухів, фізичної підготовленості.

Педагогічний експеримент показав високу ефективність реалізації у процесі фізичного виховання студентів запропонованих педагогічних умов профілактики травматизму, що є основою для їх широкого впровадження у практику роботи вищих навчальних закладів.

Висновки, загалом, відповідають завданням дослідження.

Список використаної літератури відповідає встановленим вимогам і відображає фаховий напрямок дослідження.

Таким чином ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації можна вважати достатньою.

Достовірність результатів дослідження та їх новизна. Достовірність дослідження забезпечена достатньою кількістю фактичного матеріалу, отриманого в процесі спостережень і експериментальних досліджень з

використанням комплексу інформативних методів, які дозволили отримати об'єктивні дані з питань, що вивчалися. Обробка матеріалів дослідження методами математичної статистики вказує на обґрунтованість висунутих автором гіпотез, а також загальних висновків дисертації.

Аналіз дисертації свідчить про те, що О.В. Гребік володіє методами теоретичного аналізу, систематизації і зіставлення добутих фактів. Дисертант вміло поєднує теоретичний аналіз і узагальнення даних з такими методами дослідження як тестування, анкетування, педагогічне спостереження, педагогічний експеримент.

Дисертантом уперше обґрунтовано педагогічні умови профілактики травматизму студентів (санітарно-гігієнічні (лікарсько-педагогічний контроль та самоконтроль; належне матеріально-технічне забезпечення; відповідність інвентарю, обладнання, одягу і взуття гігієнічним вимогам), методичні (формування спеціальних знань та вмінь; моделювання реальних ситуацій уникнення травм; застосування засобів і методів навчання відповідно до закономірностей формування рухових навичок; дозування фізичних навантажень відповідно до індивідуальних та статевих особливостей студентів; належний розвиток фізичних і психофізичних якостей), організаційні (поєднання групових та індивідуальних форм організації фізичного виховання; забезпечення страхування і самострахування, допомоги під час виконання складних фізичних вправ), виховні (створення сприятливого навчального середовища; формування свідомої дисципліни)) та визначено форми їх реалізації у процесі фізичного виховання. Доповнено дані щодо причин виникнення травм у студентів вищих навчальних закладів під час виконання фізичних вправ (недоліки матеріально-технічного забезпечення занять, порушення санітарно-гігієнічних умов проведення занять і вимог лікарського контролю та самоконтролю, помилки в методиці проведення та організації занять, низька психофізична підготовленість студентів).

Результати дослідження було впроваджено в навчально-виховний процес Рівненського державного гуманітарного університету, Львівського національного університету імені Івана Франка, Чернігівського національного

педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка, Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Луцького національного технічного університету, Луцького інституту розвитку людини університету "Україна", про що свідчать відповідні акти впровадження.

Матеріали дослідження можуть бути використані в підготовці фахівців фізичної культури під час викладання навчальних дисциплін "Педагогіка", "Психологія", "Теорія і методика фізичного виховання", "Теорія і методика оздоровчої роботи".

Повнота викладення результатів роботи в опублікованих працях.
Результати дослідження О.В. Гребіка опубліковано у 17 наукових працях, із яких 7 – у наукових фахових виданнях України, 3 – у закордонних виданнях, 5 – у матеріалах конференцій, 2 – у методичних рекомендаціях.

Зміст автореферату відповідає основним положенням дисертації.

Таким чином дисертація О.В. Гребіка має велике значення для науки і практики фізичного виховання, оскільки розкриває зміст педагогічних умов профілактики травматизму студентів у процесі фізичного виховання.

Даючи в цілому позитивну оцінку дисертаційній роботі, потрібно вказати на окремі недоліки та сумнівні положення, які вимагають додаткового пояснення:

1. Чому автор не враховував дані щодо стану поширення травматизму під час проведення занять з фізичного виховання студентів не тільки у Луцьких вищих навчальних закладах, але й з даними всієї України.

2. Для визначення автором координації рухів у студентів бажано було б додати ще 1 – 2 тести.

3. Додати дані щодо зв'язку рівня фізичної підготовленості та виникнення травм.

4. Третій розділ дисертації перевантажений детальним описом санітарно-гігієнічних вимог до занять фізичними вправами в різних умовах.

5. На с. 82, 85, 87 та інших наводяться таблиці без достатнього текстового аналізу.

Виявлені зауваження суттєво не знижують загальної позитивної оцінки роботи. Вважаємо, що дисертаційне дослідження Гребіка Олега Васильовича є самостійною завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані теоретичні та експериментальні результати, що в сукупності вирішують наукову задачу розробки педагогічних умов профілактики травматизму студентів у процесі фізичного виховання.

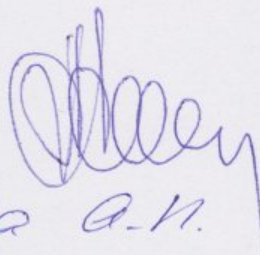
Загальний висновок. Враховуючи актуальність теми дослідження, наукову новизну, практичне значення, можна констатувати, що дисертаційна робота «Педагогічні умови профілактики травматизму студентів у процесі фізичного виховання», є самостійним і завершеним дослідженням, яке відповідає вимогам Вищої атестаційної комісії України, а її автор – Гребік Олег Васильович заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я).

Офіційний опонент:

завідувач кафедри теорії та методики
фізичного виховання,

Запорізького національного університету,

доктор педагогічних наук, професор

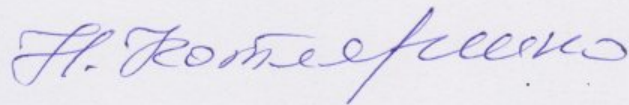

А.П. Конох

НАЧАЛЬНИК
ВІДДІЛУ КАДРІВ

Підпис
засвідчує

ВІДДІЛ
КАДРІВ

Проректор з наукової роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Запорізький національний університет
Ідентифікаційний код 02125243

Г.М. Васильчук

